

ZARZĄDZENIE Nr 5

Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych

z dnia 10 stycznia 2025 r.

w sprawie wdrożenia pilotażowego programu monitoringu szkód wyrządzonych przez losie, jelenie, danielę i sarny w drzewostanach, jako instrumentu wykorzystywanego do gospodarowania populacjami tych gatunków.

znak: ZŁ 074.5.2025

Na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2024 r., poz. 530), w związku z § 6 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r. – w wykonaniu zadań Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, o których mowa w § 8 Statutu oraz w art. 33 ust. 3 pkt 1a i 3 ustawy o lasach zarządzam, co następuje:

§ 1

Z dniem 01.04.2025 r. wprowadza się, jako program pilotażowy, obowiązek monitorowania szkód wyrządzonych przez jeleniowate w uprawach leśnych. Program pilotażowy realizowany będzie niezależnie od szacunkowej oceny rozmiaru uszkodzeń wyrządzanych przez ssaki prowadzonej corocznie, zgodnie z obowiązującą Instrukcją Ochrony Lasu.

§ 2

Monitoring prowadzony będzie na stałych powierzchniach, w odstępach 2-letnich według metodyki opisanej w załączniku nr 1 do niniejszego zarządzenia.

§ 3.

Wyniki monitoringu rejestrowane będą na formularzu stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszego zarządzenia. Formularz dostępny będzie na stronie internetowej PGL LP.

§ 4.

Wydział Informatyki w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych zapewni możliwość agregacji wyników zawartych w formularzu na poziomie leśnictwa, nadleśnictwa, , obwodu łowieckiego i rejonu hodowlanego.

§ 5

Wdrożenie monitoringu poprzedzone zostanie cyklem szkoleń dla pracowników PGL LP.

§ 6.

Za przygotowanie i organizację szkoleń odpowiedzialny jest Wydział Gospodarki Łowieckiej w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Przywołany cykl szkoleń powinien zostać zakończony do dnia 30 marca 2025 r.

§ 7.

Wyniki monitoringu powinny stanowić wsparcie w zakresie optymalizacji gospodarowania populacjami łośi, jeleni, danieli i saren na etapie zatwierdzania rocznych planów łowieckich, oraz na etapie ustalania docelowych stanów liczebnościowych, wymienionych gatunków zwierzyny w Wieloletnich Łowieckich Planach Hodowlanych.

§ 8.

Optymalizacja, o której mowa w § 7 niniejszego zarządzenia powinna uwzględniać cele określone w § 1 i 2 zarządzenia nr 87 dyrektora generalnego Lasów Państwowych z dnia 12 lipca 2024 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych dotyczących ograniczenia stosowania rębni zupełnych w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe.

§ 9.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

DYREKTOR GENERALNY
LASÓW PAŃSTWOWYCH

Witold Koss

Załącznik nr 1
Do zarządzenia nr5.....
Dyrektora Generalnego Lasów
Państwowych
z dnia 10 stycznia 2025 r.

Monitoring szkód łowieckich w odnowieniach i zalesieniach jako instrument wspierający gospodarowanie populacjami zwierzyny płowej.

Wstęp

Coroczna szacunkowa ocena liczebności zwierzyny wykonywana różnymi metodami daje przybliżony obraz stanu populacji jeleniowatych przyjmowanego do planowania jej użytkowania. Alternatywą tych szacunków mógłby być cyklicznie wykonywany monitoring uszkodzeń drzewostanu przez jeleniowate, wymieniony w IOL, oraz dodatkowo stan pędów bocznych na długości 1/3 drzewka mierzonej od wierzchołka, w oparciu o pomiary wykonane na systemowo wybranych powierzchniach. W efekcie prowadzonego monitoringu możliwa będzie ocena presji jeleniowatych na drzewostany, a to z kolei pozwoli skutecznie wpływać na intensywność użytkowania populacji zwierzyny płowej. Dodatkową informacją dokumentującą presję jeleniowatych na odnowienia leśne w nadleśnictwie i obwodzie łowieckim będzie wskaźnik udziału powierzchniowego upraw grodzonych. W przypadku wzrostu uszkodzeń upraw leśnych czy wzrostu udziału upraw grodzonych, wzrostowi powinien ulec również plan odstrzału zwierzyny płowej. Niniejszy monitoring wykonywany będzie niezależnie od szacunkowej oceny rozmiaru uszkodzeń wyrządzanych przez ssaki przeprowadzanej corocznie, zgodnie z obowiązującą Instrukcją Ochrony Lasu.

Metodyka prac

Monitoring prowadzony będzie na terenach pozostających w zarządzie PGL LP oraz na obszarach Leśnych Zakładów Doświadczalnych (po wcześniejszych uzgodnieniach).

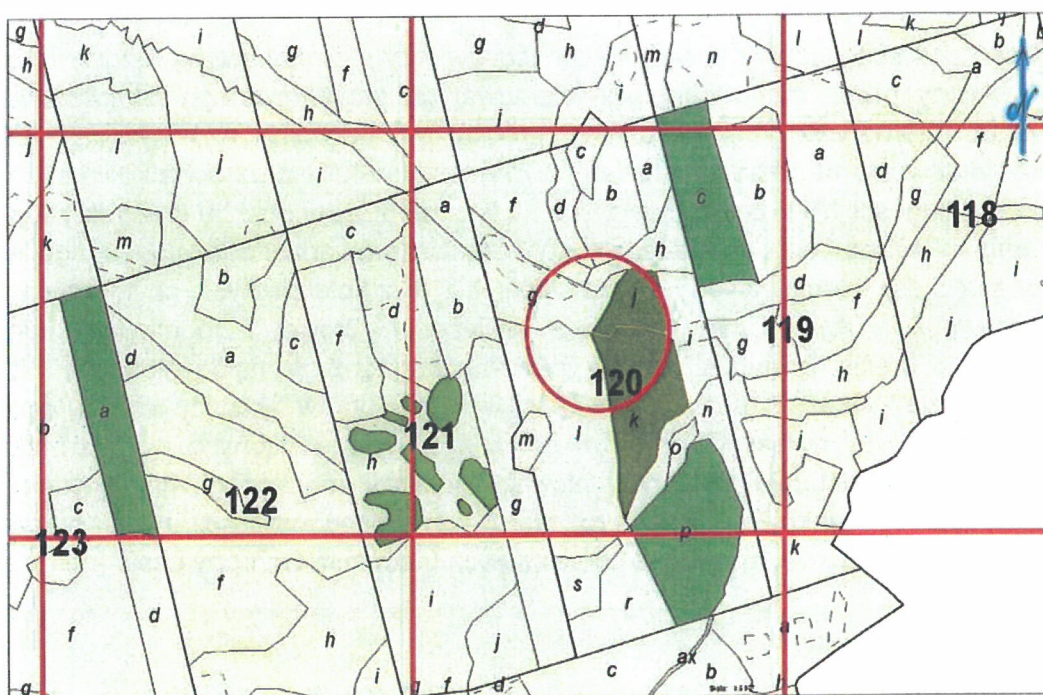
Wytypowanie powierzchni monitoringu.

1. Monitoring odnowień winien być prowadzony co 2 lata przez pracowników nadleśnictwa na wybranych powierzchniach w okresie po zejściu śniegu, a przed rozpoczęciem wegetacji (marzec, kwiecień).
2. Ocenie podlegają niegrodzone drzewostany w wieku od 2 do 20 lat, pochodzenia naturalnego oraz sadzenia lub siewu, wytypowane na bazie siatki kwadratów o długości boku 1000 m.
3. Za powierzchnię monitoringu przyjmuje się drzewostany umożliwiające wytyczenie transektu o długości od 50 do 100 m. W każdym kwadracie wybiera się jedną powierzchnię zlokalizowaną najbliżej jego środka.

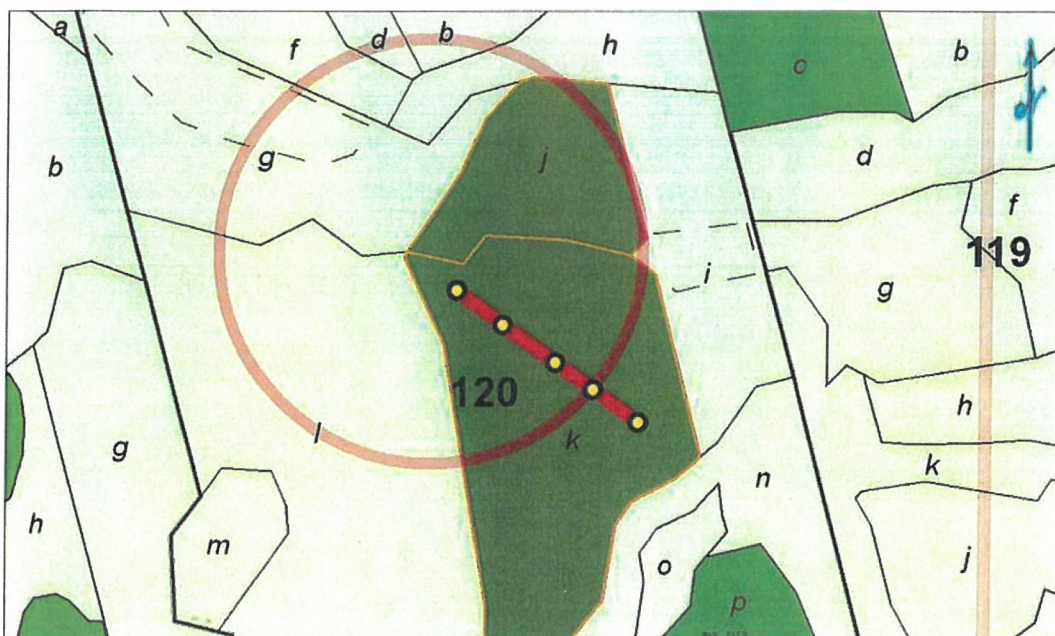
Zakładanie transektów.

1. Na bazie opracowań kartograficznych, gdzie zaznaczono systemowo wybrane pow.

- monitoringu należy w miesiącach marzec - kwiecień lub niezwłocznie po zejściu pokrywy śnieżnej przystąpić do prac terenowych.
2. Na każdej powierzchni odnowieniowej należy wytyczyć transekt o długości 50 m (gniazda, luki) lub 100 m (pozostałe powierzchnie).
Długość transektu uzależniona jest od wielkości powierzchni monitoringu. Im większa powierzchnia tym dłuższy transekt.
 3. Na transekcie lokalizuje się 5 równo od siebie oddalonych kół inwentaryzacyjnych (powierzchni próbnych). Środek kola inwentaryzacyjnego należy trwale zaznaczyć poprzez wbicie palika oraz zanotować współrzędne GPS dla pierwszej powierzchni próbnej. Trwałe oznaczenie powierzchni próbnych jest niezbędne do pomiarów w kolejnych okresach monitoringu, jak również dla celów kontrolnych.

Rys. 1. Wybór drzewostanu do monitoringu.

Rys.2. Wyznaczenie transektu i powierzchni próbnych.

Inwentaryzacja uszkodzeń na powierzchniach próbnych.

1. Pierwszą czynnością na powierzchni próbnej jest nietrwałe oznakowanie (np. spinaczem, wstążką itp.) 20 najbliższych palika rosnących drzewek. Następnie należy pomierzyć i zapisać w raptularzu terenowym odległość drzewka najbardziej oddalonego od palika. Pozwala to obliczyć powierzchnię koła inwentaryzacyjnego i ogranicza promień pracy.
 - W raptularzu terenowym zapisuje się następujące dane:
 - nadleśnictwo;
 - leśnictwo;
 - nr obwodu łowieckiego;
 - adres leśny badanej uprawy i jej powierzchnię;
 - gatunki drzewek;
 - zakres uszkodzeń od zgryzania (stan pączka szczytowego i stan pączków bocznych) oraz szkody od wrywania, czemchania, łamania i spalowania na wszystkich drzewkach rosnących w kole inwentaryzacyjnym;
 - współrzędne GPS dla środka powierzchni próbnej.
2. W ramach niniejszego monitoringu uwzględnia się szkody od początku ostatniego sezonu wegetacyjnego.
3. Wymienioną procedurę powtarza się na każdej powierzchni próbnej.
4. Do protokołu z wykonanych prac terenowych należy również załączyć informację o całkowitej powierzchni drzewostanów 2-20 letnich w nadleśnictwie i obwodzie łowieckim oraz udział powierzchni drzewostanów grodzonych I klasy wieku i w klasie

odnowienia, w rozbiciu na klasy wieku Ia i Ib, a także aktualną, szacunkową liczebność jeleniowatych przeliczoną na jednostki jelenie.

Opracowanie i analiza wyników.

Dane z raptularza terenowego należy zaewidencjonować w formularzu dostępnym na stronie internetowej PGL LP w terminie do 31 maja. Dane te powinny być następnie zagregowane dla leśnictwa, nadleśnictwa, obwodu łowieckiego i rejonu hodowlanego.

Metodykę opracowano:

w Wydziale Gospodarki Łowieckiej DGLP

Konsultacja:

Dr inż. Janusz Mikoś

Nadleśnictwo:
Leśnictwo:
Nr obwodu łowieckiego:
Adres leśny:
Powierzchnia:
Wiek rzeczywisty:

Formularz rejestracji wyników monitoringu

przeprowadzonego w roku

Załącznik nr 2
do Zarządzenia nr
Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
z dnia 10 stycznia 2025r.

5

LP	Powierzchnia I		Powierzchnia II		Powierzchnia III		Powierzchnia IV		Powierzchnia V	
	Gatunek drzewa	Rodzaj uszkodzenia	gatunek	Rodzaj uszkodzenia	gatunek	Rodzaj uszkodzenia	gatunek	Rodzaj uszkodzenia	gatunek	Rodzaj uszkodzenia
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
11.										
12.										
13.										
14.										
15.										
16.										
17.										
18.										
19.										
20.										
Odległość od palika w cm			Odległość od palika w cm		Odległość od palika w cm		Odległość od palika w cm		Odległość od palika w cm	
Współrzędne		X								
GPS		Y								

Legenda: 0 - Brak uszkodzeń 1- Zgryzanie 2 - Łamanie 3 - Wyrwywanie 4 - Spalowanie 5 - Osmykiwanie

Data i podpis sporządzającego

ZARZĄDZENIE Nr 5

**Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
z dnia 10 stycznia 2025 r.**

**w sprawie wdrożenia pilotażowego programu monitoringu szkód wyrządzonych przez
łoście, jelenie, danielę i sarny w drzewostanach, jako instrumentu wykorzystywanego do
gospodarowania populacjami tych gatunków.**

znak: ZŁ 074.5.2025

Na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2024 r., poz. 530), w związku z § 6 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r. – w wykonaniu zadań Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, o których mowa w § 8 Statutu oraz w art. 33 ust. 3 pkt 1a i 3 ustawy o lasach zarządzam, co następuje:

§ 1

Z dniem 01.04.2025 r. wprowadza się, jako program pilotażowy, obowiązek monitorowania szkód wyrządzonych przez jeleniowate w uprawach leśnych. Program pilotażowy realizowany będzie niezależnie od szacunkowej oceny rozmiaru uszkodzeń wyrządzanych przez ssaki prowadzonej corocznie, zgodnie z obowiązującą Instrukcją Ochrony Lasu.

§ 2

Monitoring prowadzony będzie na stałych powierzchniach, w odstępach 2-letnich według metodyki opisanej w załączniku nr 1 do niniejszego zarządzenia.

§ 3.

Wyniki monitoringu rejestrowane będą na formularzu stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszego zarządzenia. Formularz dostępny będzie na stronie internetowej PGL LP.

§ 4.

Wydział Informatyki w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych zapewni możliwość agregacji wyników zawartych w formularzu na poziomie leśnictwa, nadleśnictwa, , obwodu łowieckiego i rejonu hodowlanego.

§ 5

Wdrożenie monitoringu poprzedzone zostanie cyklem szkoleń dla pracowników PGL LP.

§ 6.

Za przygotowanie i organizację szkoleń odpowiedzialny jest Wydział Gospodarki Łowieckiej w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Przywołany cykl szkoleń powinien zostać zakończony do dnia 30 marca 2025 r.

§ 7.

Wyniki monitoringu powinny stanowić wsparcie w zakresie optymalizacji gospodarowania populacjami łośi, jeleni, danieli i saren na etapie zatwierdzania rocznych planów łowieckich, oraz na etapie ustalania docelowych stanów liczebnościowych, wymienionych gatunków zwierzyny w Wieloletnich Łowieckich Planach Hodowlanych.

§ 8.

Optymalizacja, o której mowa w § 7 niniejszego zarządzenia powinna uwzględniać cele określone w § 1 i 2 zarządzenia nr 87 dyrektora generalnego Lasów Państwowych z dnia 12 lipca 2024 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych dotyczących ograniczenia stosowania rębni zupełnych w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe.

§ 9.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Dyrektor Generalny
Lasów Państwowych
Witold Koss

Monitoring szkód łowieckich w odnowieniach i zalesieniach jako instrument wspierający gospodarowanie populacjami zwierzyny płowej.

Wstęp

Coroczna szacunkowa ocena liczebności zwierzyny wykonywana różnymi metodami daje przybliżony obraz stanu populacji jeleniowatych przyjmowanego do planowania jej użytkowania. Alternatywą tych szacunków mógłby być cyklicznie wykonywany monitoring uszkodzeń drzewostanu przez jeleniowate, wymieniony w IOL, oraz dodatkowo stan pędów bocznych na długości 1/3 drzewka mierzonej od wierzchołka, w oparciu o pomiary wykonane na systemowo wybranych powierzchniach. W efekcie prowadzonego monitoringu możliwa będzie ocena presji jeleniowatych na drzewostany, a to z kolei pozwoli skutecznie wpływać na intensywność użytkowania populacji zwierzyny płowej. Dodatkową informacją dokumentującą presję jeleniowatych na odnowienia leśne w nadleśnictwie i obwodzie łowieckim będzie wskaźnik udziału powierzchniowego upraw grodzonych. W przypadku wzrostu uszkodzeń upraw leśnych czy wzrostu udziału upraw grodzonych, wzrostowi powinien ulec również plan odstrzału zwierzyny płowej. Niniejszy monitoring wykonywany będzie niezależnie od szacunkowej oceny rozmiaru uszkodzeń wyrządzanych przez ssaki przeprowadzanej corocznie, zgodnie z obowiązującą Instrukcją Ochrony Lasu.

Metodyka prac

Monitoring prowadzony będzie na terenach pozostających w zarządzie PGL LP oraz na obszarach Leśnych Zakładów Doświadczalnych (po wcześniejszych uzgodnieniach).

Wytypowanie powierzchni monitoringu.

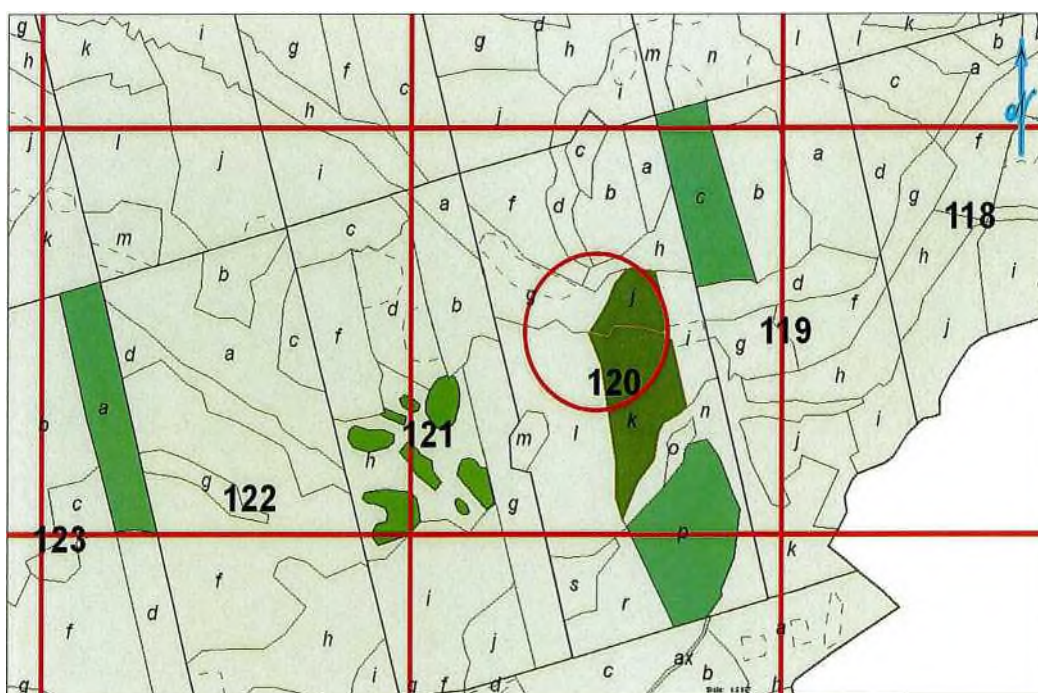
1. Monitoring odnowień winien być prowadzony co 2 lata przez pracowników nadleśnictwa na wybranych powierzchniach w okresie po zejściu śniegu, a przed rozpoczęciem wegetacji (marzec, kwiecień).
2. Ocenie podlegają niegrodzone drzewostany w wieku od 2 do 20 lat, pochodzenia naturalnego oraz sadzenia lub siewu, wytypowane na bazie siatki kwadratów o długości boku 1000 m.
3. Za powierzchnię monitoringu przyjmuje się drzewostany umożliwiające wytyczenie transektu o długości od 50 do 100 m. W każdym kwadracie wybiera się jedną powierzchnię zlokalizowaną najbliżej jego środka.

Zakładanie transektów.

1. Na bazie opracowań kartograficznych, gdzie zaznaczono systemowo wybrane pow.

monitoringu należy w miesiącach marzec - kwiecień lub niezwłocznie po zejściu pokrywy śnieżnej przystąpić do prac terenowych.

2. Na każdej powierzchni odnowieniowej należy wytyczyć transekt o długości 50 m (gniazda, luki) lub 100 m (pozostałe powierzchnie).
Długość transektu uzależniona jest od wielkości powierzchni monitoringu. Im większa powierzchnia tym dłuższy transekt.
3. Na transekcje lokalizuje się 5 równo od siebie oddalonych kół inwentaryzacyjnych (powierzchni próbnych). Środek koła inwentaryzacyjnego należy trwale zaznaczyć poprzez wbicie palika oraz zanotować współrzędne GPS dla pierwszej powierzchni próbnej. Trwałe oznaczenie powierzchni próbnych jest niezbędne do pomiarów w kolejnych okresach monitoringu, jak również dla celów kontrolnych.

Rys. 1. Wybór drzewostanu do monitoringu.

Rys.2. Wyznaczenie transektu i powierzchni próbnych.

Inwentaryzacja uszkodzeń na powierzchniach próbnych.

1. Pierwszą czynnością na powierzchni próbnej jest nietrwałe oznakowanie (np. spinaczem, wstążką itp.) 20 najbliższych palika rosnących drzewek. Następnie należy pomierzyć i zapisać w raptularzu terenowym odległość drzewka najbardziej oddalonego od palika. Pozwala to obliczyć powierzchnię koła inwentaryzacyjnego i ogranicza promień pracy.
 - W raptularzu terenowym zapisuje się następujące dane:
 - nadleśnictwo;
 - leśnictwo;
 - nr obwodu łowieckiego;
 - adres leśny badanej uprawy i jej powierzchnię;
 - gatunki drzewek;
 - zakres uszkodzeń od zgryzania (stan pączka szczytowego i stan pączków bocznych) oraz szkody od wrywania, czemchania, łamania i spalowania na wszystkich drzewkach rosnących w kole inwentaryzacyjnym;
 - współrzędne GPS dla środka powierzchni próbnej.
2. W ramach niniejszego monitoringu uwzględnia się szkody od początku ostatniego sezonu wegetacyjnego.
3. Wymienioną procedurę powtarza się na każdej powierzchni próbnej.
4. Do protokołu z wykonanych prac terenowych należy również załączyć informację o całkowitej powierzchni drzewostanów 2-20 letnich w nadleśnictwie i obwodzie łowieckim oraz udział powierzchni drzewostanów grodzonych I klasy wieku i w klasie

odnowienia, w rozbiciu na klasy wieku Ia i Ib, a także aktualną, szacunkową liczebność jeleniowatych przeliczoną na jednostki jelenie.

Opracowanie i analiza wyników.

Dane z raptularza terenowego należy zaewidencjonować w formularzu dostępnym na stronie internetowej PGL LP w terminie do 31 maja. Dane te powinny być następnie zagregowane dla leśnictwa, nadleśnictwa, obwodu łowieckiego i rejonu hodowlanego.

Metodykę opracowano:

w Wydziale Gospodarki Łowieckiej DGLP

Konsultacja:

Dr inż. Janusz Mikoś

Nadleśnictwo:
Leśnictwo:
Nr obwodu łowieckiego:
Adres leśny:
Powierzchnia:
Wiek rzeczywisty:

Formularz rejestracji wyników monitoringu
przeprowadzonego w roku

Załącznik nr 2
do Zarządzenia nr 5
Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
z dnia 10 stycznia 2025 r.

LP	Powierzchnia I		Powierzchnia II		Powierzchnia III		Powierzchnia IV		Powierzchnia V	
	Gatunek drzewa	Rodzaj uszkodzenia	gatunek	Rodzaj uszkodzenia	gatunek	Rodzaj uszkodzenia	gatunek	Rodzaj uszkodzenia	gatunek	Rodzaj uszkodzenia
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
11.										
12.										
13.										
14.										
15.										
16.										
17.										
18.										
19.										
20.										
Odległość od palika w cm			Odległość od palika w cm		Odległość od palika w cm		Odległość od palika w cm		Odległość od palika w cm	
Współrzędne		X								
GPS		Y								

Legenda: 0 - Brak uszkodzeń 1- Zgryzanie 2 - Łamanie 3 - Wyrwanie 4 - Spalowanie 5 - Osmykiwanie

Data i podpis sporządzającego